

GISÈLE HALIMI, BURGOSKO AUZIRA LEKUKO EKARRI GENUEN ABOKATU MENDERAKAITZ HURA

Duela mende erdi, 1970eko abenduan, Burgosko Auziak sekulako indarra eman zion Euskal Herriaren alde eta Francoren diktaturaren kontra ETak piztutako borrokari. Europako agenda politikoan sartu zuen euskal auzia, tartean uztailaren 28an 93 urterekin hil den Gisèle Halimi abokatuaren lanari esker. Aitzindaria izan da defenditzen Magrebeko askapen gerran eroritakoak, kolonialistek torturatuak, abortua egindako emakume kriminalizatuak...

PELLO ZUBIRIA KAMINO

Iñaki Egañak *Gara*-n gogora ekarri du nola Miguel Castells abokatuak deituta azaldu zen Burgosen 1970eko abendu ilun hartan Gisèle Halimi, han militarrek epaitu behar zituzten ETAko militante gazteen auzian. Giza Eskubideen Frantziako Ligaren behatzaile lanak egingo zituen Halimik, legelari europar batentzako hain osagai bitxi bezain eskandalagarri bezetako epaiketan, zeinaren amaieran jukatutako hamasei gazteen artean banatuko baitzituzten sei heriotza-zigor -nazioarteko presioak ezabatzea lortuko zituenak- eta urte luzeetarako kartzelaldizko kondenak.

Miguel Castellsek ARGIA n kontatu zuen Halimiri zein bitxia egiten zitzaizkion Espainiako justiziaren manera zaharkituak: "Burgosko auzira etorri zenean, algaraka hasten zen Gisèle Halimi abokatu frantsesa '*con la venia, Señor presidente*' entzuten zuenean, Felipe II.aren garaian bageunde bezala ari ginela zioen". Baina broma gutxi Burgosen *justizia militarra* ezarri behar zutenekin. Epaituetako batek, Xabier Larenak, kontatua du epai-mahaiaren burua zen Ordovás zalditeriako koronelak bere pena ahots ozenez haizatzen zuela zaldietako bat gaixorik zeukalako. Hurbil zeukan Halimik aurre egin omen zion: "Zure eskuetan dago sei pertsonari bizia kentzea eta zure zaldiez zaude kezkatatzen!"

Burgosen ikusi eta ikasitakoekin idatziko zuen Halimik *Le Procès de Burgos*, frantsesez Gallimardek argitaratu-

ko zuena eta espainolez Venezuelako Monte Avila argitaletxeak. Jean-Paul Sartrek egin zion Europako ezkerrean sona handia edukiko zuen hitzaurrea; *Armiarma* webean irakur daiteke Markos Zapiainek itzulirik. Gisèle Halimiren kronika xehean bilduta geratu zen nola amaitu zen auzia, epaile militarrek presoei azken hitza esatea ukatuta, Mario Onandiak "Gora Euskadi Askatuta!" oihu egin eta auzipetuak hasi zirela *Eusko Gudariak* kantatzen: "Zutitu eta ukabila jasorik hasi dira askatasunari kantari. Panikoa auzitegian! Epaileek beren ezpatak atera dituzte, guardiek beren pistolak..." Epaiketa amaituta berehala, polizia atxilotu eta Espainiatik kanpo eman zuen behatzailea.

Euskaldun ekintzaileen abokatuek bazekiten nori eskatzen zioten laguntza. Gisèle Halimi Europar ezaguna zen 1960an defenditu zuenetik Djamilia Boupacha 22 urteko militante aljeriarra, soldadu frantsesek Aljerren atxilotu, bortxatu eta torturatu ostean heriotza zigorra arriskatzen zuena. Halimik Boupacharen sostengu taldera bildu zituen Jean Paul Sartre, Simone de Beauvoir eta puntako beste hainbat intelektual. Ez zuen lortu epaiketa irabaztea; heriotza zigorra ezarri zioten gazteari baina presidentearen indultoz salbatu eta Evianeko akordioaren ostean aterako zen espetxetik. Kasuaz Halimik idatzitako liburuen azala Pablo Picasok marraztu zuen, Djamilari egindako erretratuarekin.

Aljerretik *Afrique-Asie* kazetak oroitarazi duenez, De Beauvoir eta Halimiren lanak metropoliko jendeen begien bistan utzi zuen Frantziak zein era basatian jokatzen zuen Aljerian, tortura eta hilketak naharo erabiliz eta horien arrasto guztiak ezkutaraziz. "Ez ziren nekatzen lanean. Justiziaren kateko arduradun bakoitzari idatzi zioten, militarretatik hasita De Gaulle jeneraleraino, denak bisitatu zituzten banan-banan, nahiz eta hauek gogo txarrez errezibitu. Eta lortu zuten epaituaren aldeko gutunak idaztea humanista handiek, idazleek, akademikoek, medikuek, baita frantsesek Aljerian torturatu eta asesinatutako Maurice Audin matematika irakaslearen alargunak ere, edo De Bollardiè jeneralak, Aljeriako paraxutisten komandante izanik torturaren erabileragatik protesta egiteko dimisioa emana zuenak".

TORTURA, ABORTUA, BORTXAKETA

Zeiza Gisèle Elise Taïeb 1927an sortu zen Tunisen -orduan kolonia frantsesa zen- eta oso txikitatik harreman latzak izan zituen aita bereberrarekin eta ama juduarekin, biak ere txit tradizionalistak, *Laranjondoaren esnea* autobiografian kontatua duenez. Neska izateagatik diskriminatua, etxeko lanak egin eta anaien neskame izatera derrigortzen zuten, mutikoei nahi zutena egiten utziaz. Odarkorra atera zitzaie, ordea, neskatua: 11 urterekin gose greba egin zuen ere anaiak bezala ikasketak egin ahal izatea lortzeko. 16 urterekin familien

GISÈLE HALIMI

(ABOKATUEN TOGA JANTZITA)
ETA MARIE-CLAIRE CHEVALIER
BOBIGNYKO AUZITEGI ATARIAN
1972AN. AUZI HONEN UBERAN
IRITSIKO ZEN ABORTUAREN
DESPENALIZAZIOA
FRANTZIAKO ESTATURA.
(ARGAZKIA: ELLE)

artean adostutako gizon batekin ezkonarazi nahi zuten arren, neskatoak lortu zuen horri uko egin eta Frantziara joatea zuzenbide ikasketak egitera. 1949an itzuliko zen Tunisera, abokatu titulua sakelean eta militante bilakatua.

Borroka antkolonialean ari ziren militanten defentsaz gain –bere lanagatik atxilotu zuten paraxutistek, Aljeriatik kanporatu...– 1960ko hamarkadatik feminismoan asko inplikaturik zen Gisèle Halimi, sarritan Simone de Beauvoirrekin elkarlanean. 1972an bulegoan laguntza eske azaldu zitzaizkion Mari-Claire Chevalier 16 urteko neska eta bere ama, langile komunista: alaba epaitu behar zuten abortatzeagatik eta ama hari lagundu izanagatik. Halimik *Bobignyko Auzia* erabili nahi izan zuen ama-alaben defenditzeko bezainbeste abortuaren despenalizazioan jurisprudentzia

sortzeko. Hizlari bikaina, emakumeen zampaketa klase borrokarekin lotuz bazterrak inarrosi zituen. Azken hitzartzean esan zion epaimahaiari: “Beti klase bera aurkitzen dugu zigortua, emakume txiro eta ekonomikoki bezala sozialki zaurgarriena. Hogei urte daramatzat abokatu-tutzan, jaun-andereok, eta gauza bera galdetzen dut beti. Ez dut inoiz defenditu behar izan estatuaren goi-funtzionario baten emazterik, edo mediku famatu baten edo enpresaburu batenik, ezta horien maitalerik ere. Non dago, beraz, arazoa, auzitegi honetan ala beste non-bait? Beti zigortzen dituzue berdinak!”.

Torturaz adina kezkatu zen betidanik bortxaketaz. Eta 1978an egokitu zitzaion Aix-en-Provencen bortxaketa delitua dela defenditzeko aukera. Mediterraneoko itsas bazterrean kanpin egiten zuten bi neska gazte belgikar bor-

txatuak zituzten hiru gizonek lau urte lehenago. Ez zen goxoki pasatu auzia, abokatuak eta akusatzaileek atarian zain zeuzkaten hainbat jende irainka eta bultzaka hartu zituztenak. “Bortxatzaileek argudiatu zuten –kontatu zuen abokatuak– bi neskek onartua zela. Eta lesbiana zirenez, bazirudien haien onerako eta dena izan behar zuela, ‘horrela ikasiko dute!’”. Baina auzia irabazi zuten eta bi urte beranduago Frantziako Estatuak legez ezarri zuen delitutzat bortxaketa.

Frakaso handi batek ematen zion pena Halimiri zahartuta ere, 2005ko el-karrizketa batean aitortu zuenez: Vilmoren hazi konpainia auzitara eraman zuen emazte ingeniari baten izenean, bere diploma eta curriculum berdintsuekin enpresak erabaki zuelako lehentasuna ematea gizon bati. Apelazio guztiak eginda ere, auzia galdu zuten. ●

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

f t